

УДК 311.17:631.559:65.011.3

Федорченко Л. Р.

*провідний фахівець, науково-дослідного відділу
у галузях сільського господарства
"Донецькаагропромпродуктивність"*

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗЕРНОВОГО ГОСПОДАРСТВА ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

*В статті розглянуто шляхи підвищення ефективності зернового господарства в
Донецькій області.*

*Ключові слова: ефективність, продуктивність, собівартість, виробничий
процес, рентабельність, насіння та садівний матеріал.*

Постановка проблеми. Українське зерно завжди належало до конкурентоспроможних продуктів на світовому ринку. Зерно є важливим експортним товаром, який забезпечує значні надходження валютних коштів. Тому виняткове значення має розвиток ефективного функціонування зернового ринку і Донецької області.

Система показників економічної ефективності виробництва зерна включає такі показники, як урожайність, продуктивність виробничого процесу, собівартість, ціна реалізації, рівень рентабельності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У 2002 році засівали пшеницею 6 млн. га, маючи середній урожай зернових близько 20 ц/га і виробляючи 10 млн. тонн збіжжя. Водночас у світі під пшеницею було 215 млн.га, де середня врожайність зернових складала 27 ц/га, а вал – 586 млн. тонн! Минуло 12 років і виявилось що увесь світ не поспішав нарощувати темпи у сільському господарстві, розвивався поступово, а Україна зробила рекордний ривок вгору. Для порівняння: посівні площі пшениці у світі збільшилися на 2%, а в Україні на 21%! Урожайність в світі виросла на 18%,

а у нас стрибок-на 70%! Лише виробництво кукурудзи, порівнюючи з 2000 роком, Україна збільшила на 493% [1].

Нині Україна у десятці світових експортерів зерна. Світові тенденції розв'язання поставлених задач, а саме шляхи підвищення ефективності зернового господарства і методи його зростання досить широко досліджені в працях вітчизняних та зарубіжних дослідників-економістів – Д. Кларка, П. Березівського, М. Дем'яненко, М. Зубець, В. Філева, Г. Підлісецького, П. Саблука, Д. Богині, О. Германової, В. Єрмоменко, О. Богуцького.

Мета дослідження – визначити основні шляхи підвищення ефективності зернового господарства в Донецькій області.

Виклад основного матеріалу. Економічна ефективність виробництва зерна характеризується системою таких показників:

- урожайність;
- затрати праці на 1 ц зерна або виробництво зерна в розрахунку на 1 люд.-год;
- собівартість 1 ц зерна;
- ціна реалізації 1 ц зерна;
- прибуток в розрахунку на 1 ц зерна; на 1 люд.-год.; на 1 га посівної площі;
- рівень рентабельності.

Таблиця 1

Економічна ефективність впровадження сорту озимої пшениці
“Донецька 46” в ВАТ “Малинівка” Донецької області

Показники	сорт “Вікторія”	Новий сорт “Донецька 46”
Урожайність, ц/га	35,3	45,3
Прибавка урожайності в порівнянні з районованим сортом, ц/га	-	10,0
Виробн. витр. на 1 га – всього, грн. в т.ч. дод. витрати, пов'язані з впровадж. нов сорту	905 -	955 50
Собівартість 1 ц проданого зерна, грн.	25,64	21,08
Витрати праці на 1 га, люд.– год.	15,8	18,0

Витрати праці на 1 ц, люд.– год.	0,46	0,40
Ціна реалізації 1 ц, грн.	15,00	15,00
Грошова виручка від реалізації продукції у розрахунку на 1 га, грн.	1076,65	1381,65
Прибуток від реалізації, грн. - на 1 ц реал. прод.	4,86	171,55
- на 1 га посівної площі	9,42	426,72
Додатковий прибуток на 1 га, грн.	-	255,17
Рівень рентабельності, %	18,9	44,6

Таблиця 2

Посівні площі зернових та зернобобових культур у Донецькій області (тис, га)

	2008	2009	2010	2011	2012
Посівні площі зерн. та зернобоб. культур у Дон. області (тис, га)	762,6	744,5	739,9	781,5	761,1
Виробництво зерн. та зернобоб. культур у Донецькій області	2332,4	1724,3	1796,6	225,6	1642,6
Урожайність (ц) з 1 га площі збирання зерн. та зернобоб. культур	30,8	24,1	24,8	29,5	21,9
Рівень рентаб. при виробництві зерн. та зернобоб. культур	13,4	13,8	21,1	27,0	21,9

Аналізуючи таблицю №2 відзначається, що посівні площі зернових та зернобобових культур у Донецькій області змінюються, урожайність у 2012 році на 8,9 одиниць менша за показник 2008 року, але рівень рентабельності у 2012 році на 8,5 більший за показник 2008 року, за рахунок зростання ціни на урожай 2012 на зернові та зернобобові культури та зменшення матеріальних витрат на роботи інших сторонніх організацій.

Таблиця 3

Аналіз рівня інтенсивності виробництва зерна в ВАТ «Малинівка»
Донецької області

Показники по озимій пшениці	2010	2011	2012	відхилення 2012 від 2010(+;-)
Витрати на 1 га посіву, грн.	2307,17	3741,53	3260,61	955,44
Урожайність, ц/га	53,39	58,75	44,24	-9,15
Повна собівартість 1 ц зерна, грн..	49,87	74,7	89,53	39,66
Ціна реал-ї 1ц зерна грн...	54,71	69,58	109,34	54,63
Прибуток (збиток) грн.. на 1ц зерна	4,84	-5,11	19,81	14,97
Прибуток (збиток) грн.. на 1 га посіву	219,89	-301,35	751,3	531,41
Рівень рентаб. (збитковості) %	9,7	-6,85	22,13	12,43
Показники по кукурудзі на зерно	2010	2011	2012	відхилення 2012 від 2010 (+;-)
Витрати на 1 га посіву, грн.	2731,87	2516,25	3720,00	988,13
Урожайність, ц/га	80,66	67,20	74,64	-6,02
Повна собівартість 1 ц зерна, грн..	50,48	41,70	66,64	16,16
Ціна реалізації 1 ц зерна, грн..	48,72	78,87	116,97	68,25
Прибуток (збиток) грн.. на 1ц зерна	-1,76	37,17	50,34	52,10
Прибуток (збиток) грн.. на 1 га посіву	-92,57	2760,99	2984,51	3077,08
Рівень рентаб. (збитковості) %	-3,49	89,13	75,53	79,02
Показники по ярому ячміню	2010	2011	2012	відхилення 2012 від 2010 (+;-)
Витрати на 1 га посіву, грн.	2667,81	2287,63	3276,72	608,91
Урожайність, ц/га	48,51	38,91	40,51	-8,0
Повна собів. 1 ц зерна, грн.	68,88	70,05	88,01	19,13

Ціна реалізації 1 ц зерна, грн.	92,95	74,66	89,55	-3,4
Прибуток (збиток) грн. на 1ц зерна	24,07	4,61	1,54	-22,53
Прибуток грн. на 1 га посіву	78,05	67,31	80,61	2,56
Рівень рентаб. (збитковості)%	34,96	5,08	1,74	-33,22

Аналізуючи основні показники інтенсивності зернових культур в ВАТ "Малинівка" Донецької області ми можемо зазначити, що 2012 рік був досить позитивним. Так рівень рентабельності озимої пшениці виріс на 12,43 в.п. у 2012 році та склав 22,13%. Рівень рентабельності кукурудзи на зерно у 2012 році виріс на 79,02 в.п. та склав 75,53%. Ячмінь ярий значно знизив рівень рентабельності (1,74%) – 0 аж на 33,22 в.п.

Прибуток від реалізації озимої пшениці у розрахунку на 1 центнер виріс на 14,97 грн., та у 2012 році склав 19,81 грн. Кукурудза на зерно отримала у 2012 році показник у 50,34 грн. з центнера, що вище від офіційного у 2010 році на 52,1 грн.

Урожайність кукурудзи на зерно у ВАТ "Малинівка" 2012 році виросла у порівнянні з 2011 роком, та склала 74,64 ц/га, але у порівнянні з 2010 роком знизилася на 6,02 ц/га.

Ячмінь ярий у 2010 році отримав рівень урожайності 48,51 ц/га, у 2011 році 38,91 ц/га, а у 2012 році 40,51 ц/га, це все показує нам постійну тенденцію до зменшення урожайності даної культури.

Для отримання більш високих врожаїв зерна, зменшення витрат на її вирощування та економії енергоресурсів технологія вирощування кукурудзи адаптована до сучасних кліматичних умов цього регіону, яка складається з таких основних прийомів:

- розміщення по кращих попередниках;
- класичний основний обробіток ґрунту;

- ранній весняний та передпосівний обробіток ґрунту;
- створення доброго поживного режиму ґрунту;
- сівба в оптимальні строки.

Дотримання рекомендованих прийомів сприятиме підвищенню врожаю та валового збору зерна, одержанню високого економічного ефекту і підвищенню рентабельності вирощування кукурудзи.

Висновки. Рівень розвитку зернового господарства визначається насамперед рентабельністю виробництва зерна, що в свою чергу зумовлено розмірами посівних площ, їх структурою та урожайністю. Значну увагу слід приділити поліпшенню насінництва, зменшенню втрат урожаю при вирощуванні, зберіганні та переробці зерна впровадженню нових організаційних форм господарювання, посиленню матеріальної заінтересованості працівників. Резервами підвищення ефективності зернового господарства є насамперед нарощування урожайності й удосконалення зернового ринку.

Для створення сприятливих умов розвитку зернового господарства необхідно:

- формування нових типів господарських об'єднань, які б врахували цілісність посівних зернових культур;
- інтенсивне зростання виробництва зернових не за рахунок розширення площ посіву, а включно на основі підвищення врожайності;
- розв'язання проблеми селекційної роботи в зерновому господарстві;
- поліпшення ринку збуту зернових культур;
- удосконалення правової бази зернового господарства та ринкових відносин, за яких селянські та фермерські господарства могли б протистояти численним посередникам.

Виробництво зерна в Донецьку вимагає комплексного підходу – впровадження сучасних вітчизняних сортів з високим рівнем адаптивних властивостей, як основи адаптивної технології; правильного зонального розміщення сортів; ефективної системи насінництва для швидкого

проведення сортозміни; розробки сортових технологій вирощування з урахуванням ґрунтово-кліматичних умов і біологічних особливостей сортів та їх обов'язкового дотримання.

Список використаної літератури

1. Аграрний тиждень Україна – всеукраїнський діловий журнал від 29.04–19.05.2013 №16-18 (266)
2. Економіка аграрного підприємства – підручник для економічних і аграрних спеціальностей аграрних вищих навчальних закладів. К.:Український Центр духовної культури, 2004.
3. Ольховський Р. В., Шепіна В. П. Науково-обґрунтована система ведення агропромислового виробництва Донеччини. - Донецьк, 2007р.- 376 с.
4. Підвищення ефективності зернового господарства – М. І. Щур, С. С. Бакай, М. І. Грицишин, В. І. Жмінько. - Видавництво «Урожай», 1986 р.

ФЕДОРЧЕНКО Л. Р. ПУТИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЗЕРНОВОГО ХОЗЯЙСТВА В ДОНЕЦКОЙ ОБЛАСТИ

В статье отражены основные пути повышения эффективности зернового хозяйства в Донецкой области.

Ключевые слова: эффективность, производительность, себестоимость, производственный процесс, рентабельность, семена и посадочный материал.

FEDORCHENKO L. R. WAYS TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF GRAIN FARMS IN THE DONETSK REGION

Reflects the main ways to increase the efficiency of grain production in the Donetsk region.

Keywords: efficiency, productivity, cost, manufacturing process, profitability, seeds and garden staff.